

Δράση: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας
Υποδράση: Ενδοσχολική Επιμόρφωση, Επιστ.υπεύθυνη: Μαρία Λιακοπούλου

Μέθοδοι διδασκαλίας στο πολυπολιτισμικό σχολείο

Περίληψεις

13, 14 & 15 Δεκεμβρίου 2011

ΕΠΑΛ Καναλακίου

Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία

Η ομαδοσυνεργατική μορφή διδασκαλίας μπορεί να αξιοποιείται τόσο στα πλαίσια της διδασκαλίας όλων των μαθημάτων, όσο και στα πλαίσια της ερευνητικής εργασίας και των διαθεματικών εργασιών.

Χαρακτηριστικά

- Η Συνεργατική προσέγγιση είναι καθαρά μαθητοκεντρική και αλληλοδιδακτική.
- Το βασικό χαρακτηριστικό της είναι ότι χρησιμοποιεί τις συνεργατικές δραστηριότητες και βασίζεται στην κοινωνική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μαθητών σε ομάδες.
- Συνήθως η τάξη οργανώνεται σε ομάδες τεσσάρων-έξι ατόμων, χωρίς να αποκλείεται και η συγκρότηση ομάδων με λιγότερους μαθητές.

Οι σημαντικότερες προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η επιτυχία της είναι:

- Η φύση και η οργάνωση των ομάδων εργασίας, που ποικίλλουν ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών και το χρονικό διάστημα συνεργασίας.
- Η δυνατότητα άμεσης προσωπικής επικοινωνίας μεταξύ των μελών της ομάδας, ιδιαίτερα, όταν η εργασία συνεχίζεται και έξω από το ωράριο του σχολείου.
- Ο πλουραλισμός στη σύνθεση της ομάδας ως προς το φύλο, την κοινωνική συμπεριφορά, την καταγωγή (αλλοδαποί), την επίδοση κ.τ.λ..
- Ο καταμερισμός εργασίας στα μέλη και ο καθορισμός ρόλων των μελών προκύπτουν έπειτα από συζήτηση και κοινή συμφωνία από όλα τα μέλη της ομάδας.
- Η παρωθητική επικοινωνία, η αλληλοβοήθεια, η ανατροφοδότηση, η θετική στήριξη, η μεταφορά αρμοδιοτήτων από τον εκπαιδευτικό στις ομάδες μαθητών.
- Η συνοχή, η ισοτιμία, η ενεργοποίηση της ομάδας, αλλά και η συλλογική αυτορρύθμιση συμπεριφοράς και μάθησης.
- Οι ρόλοι του δασκάλου είναι εναλλασσόμενοι: καθοδηγητής, συντονιστής, εμπυχωτής, παρατηρητής.
- Η συνεχής εξάσκηση σε δεξιότητες συλλογικής εργασίας και διαπροσωπικής επικοινωνίας
- Το θέμα που διαπραγματεύεται η ομάδα έχει σχέση με τα ενδιαφέροντα των μελών της.
- Η αναγνώριση της συμβολής του κάθε μέλους από την ομάδα.
- Η θετική αλληλεξάρτηση μεταξύ των μελών της ομάδας.

Πλεονεκτήματα

- Ενθαρρύνει το συνεργατικό και όχι το ανταγωνιστικό πνεύμα στην τάξη, προάγοντας τις συνεργατικές δεξιότητες.
- Βελτιώνει τις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μαθητών αλλά και μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών.

- Δημιουργεί κατάλληλο παιδαγωγικό και ψυχολογικό κλίμα στην τάξη.
- Παρέχει την ευκαιρία στους μαθητές για ενεργό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία.
- Κάποιοι διστακτικοί και συνεσταλμένοι μαθητές παρακινούνται να εργάζονται στο πλαίσιο της ομάδας.
- Οι μαθητές/τριες βελτιώνουν το γραπτό και προφορικό λόγο σε συγκεκριμένες περιστάσεις επικοινωνίας.
- Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία συμβάλλει στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, στάσεων και αξιών και καθιστά το άτομο ικανό να παρεμβαίνει στις δημοκρατικές διαδικασίες.

Δυσκολίες που εμφανίζονται κατά τη διαδικασία της είναι:

- Οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν επιμορφωθεί, για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις αυτής της διαδικασίας.
- Οι μαθητές δεν έχουν μάθει να αυτενεργούν και να τηρούν τους κανόνες συνεργασίας και πειθαρχίας.
- Τα μέλη της κάθε ομάδας είναι δύσκολο να συγχρονίζονται και να έχουν τον ίδιο ρυθμό εργασίας.
- Είναι χρονοβόρα η όλη διαδικασία, γι αυτό αποφεύγεται από τους εκπαιδευτικούς, ιδιαίτερα, όταν πιέζονται να διδάξουν συγκεκριμένη ύλη.

Βιβλιογραφία

Κοσσυβάκη, Φ. (2003), *Εναλλακτική Διδακτική: Προτάσεις για μετάβαση από τη Διδακτική των Αντικειμένων στη Διδακτική του Ενεργού Υποκειμένου*, Αθήνα: Gutenberg, σ. 398-400
 Ματσαγγούρας, Η. (1995), *Η Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία*, Αθήνα: Γρηγόρης.

Παπαγρηγορίου, Β., Μαλιγκούδη, Χ., (2008), Σύγχρονες διδακτικές αρχές και πρακτικές εφαρμογές στο Ξωχέλης Π. επιμ. , *Μεθοδολογικός οδηγός για τη χρήση των σχολικών βιβλίων του Γυμνασίου: Η διαπολιτισμική διάσταση στη διδασκαλία*, Θεσσαλονίκη, σ. 75-87, στα πλαίσια του προγράμματος «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο (Γυμνάσιο)

Φωτίου Π., (2006), *Οι εργασίες για το σπίτι στη Γλωσσική Διδασκαλία*. Έρευνα, Ιωάννινα: Πρόκος.

Φωτίου, Π., (2008). *Ο Γραπτός λόγος στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο): Στρατηγικές Παραγωγής και ανάπτυξης μέσω του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας*, (Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή), τόμ.1^{ος}, 2^{ος}, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Χρυσafiδης, Κ. (1994), *Βιωματική-Επικοινωνιακή Διδασκαλία: Η Εισαγωγή της μεθόδου Project στο σχολείο*, Αθήνα: Gutenberg,

Εξατομικευμένη διδασκαλία

- Οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες και τα ενδιαφέροντα κάθε μαθητή και τον αντιμετωπίζουν ως άτομο με ιδιαίτερο μαθησιακό στυλ.
- Κατά τη διδασκαλία όλων των μαθημάτων και κυρίως της γλώσσας, οι εκπαιδευτικοί δημιουργούν ευέλικτο περιβάλλον μάθησης, πλούσιο σε δραστηριότητες
- Δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές και μαθήτριες να παίρνουν μέρος στη διαδικασία της μάθησης ποικιλότροπα, αξιοποιώντας ο καθένας το δικό του τύπο νοημοσύνης.
- Στην περίπτωση μάλιστα της παραγωγής γραπτού λόγου αξιοποιούνται στην τάξη πολλά κειμενικά είδη, ώστε να σχετίζονται με όλες τις νοημοσύνες των μαθητών, σύμφωνα με τη θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης του Gardner.

Υποστηρίζει ότι η νοημοσύνη είναι πολυδιάστατη και περιλαμβάνει συνολικά οκτώ μορφές. Εκτός από τη **γλωσσική** και **λογικομαθηματική ευφυΐα** καλύπτει ένα ευρύτερο φάσμα ευφυΐας που είναι οι εξής:

- **Χωρική (spatial)**: Η ικανότητα αίσθησης-αντίληψης του χώρου με ακρίβεια και η εκτέλεση μετασχηματισμών για να τον αντιληφθούν και οι υπόλοιποι.
- **Μουσική (musical)**: Η ικανότητα αντίληψης, διάκρισης, χειρισμού και έκφρασης μουσικών στοιχείων.
- **Σωματική/αισθησιοκινητική (bodily/kin aesthetic)**: Η ικανότητα ελέγχου των σωματικών κινήσεων και επιδέξιου χειρισμού αντικειμένων
- **Διαπροσωπική (interpersonal)**: Η ικανότητα κατανόησης, διαχωρισμού, κατάλληλης αντίδρασης στις διαθέσεις, προθέσεις, και τα συναισθήματα των ατόμων.
- **Ενδοπροσωπική (intrapersonal)**: Η ικανότητα αυτοπειθαρχίας και αυτογνωσίας των ορίων, δεξιοτήτων και δυνατοτήτων.
- **Νατουραλιστική (naturalistic)**: Η ικανότητα αναγνώρισης των ζωντανών οργανισμών και ερεθισμάτων του φυσικού κόσμου, αντίληψης και οργάνωσης των στοιχείων της φύσης».

Βιβλιογραφία

Gardner, H. (1991), *The Unschooled Mind: How Children think & How Schools should teach*, New York: Basic Books.

Σουλιώτη Ε., (2007), *Η Διδασκαλία της Αγγλικής γλώσσας στο ελληνικό κράτος την περίοδο 1913-67: Η περίπτωση του Νομού Ιωαννίνων*. Μεθοδολογικές, Διδακτικές, Ιστορικές προεκτάσεις και Συγκριτική Θεώρηση με Σύγχρονες Προσεγγίσεις, Δημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα.

Η μέθοδος project - Σχέδια εργασίας

Προβάλλεται ως η πιο κατάλληλη για την αξιοποίηση της Διαθεματικής προσέγγισης. Είναι συνθετική δημιουργική εργασία για ένα συγκεκριμένο θέμα, την οποία αναλαμβάνει να επεξεργαστεί ένας μεμονωμένος μαθητής, μια μικρή ομάδα μαθητών ή ολόκληρη η τάξη και διαρκεί από μερικές ώρες ως και ολόκληρη σχολική χρονιά.

Φάσεις ή στάδια διαδικασίας εφαρμογής της μεθόδου

1. **Στάδιο προβληματισμού ή σχεδιασμού.** Περιλαμβάνει την επιλογή του θέματος, την ευαισθητοποίηση των μαθητών σχετικά με το θέμα και το σχεδιασμό του.
1. **Στάδιο διεξαγωγής των δραστηριοτήτων ή εκτέλεσης.** Οι μαθητές πρέπει να εφαρμόσουν στην πράξη τις δραστηριότητες που σχεδίασαν , παρεμβάλλονται διαλείμματα ενημέρωσης και ανατροφοδότησης.
3. **Στάδιο παρουσίασης**
Γίνεται με ποικίλους τρόπους, ανάλογα με τη φύση της (προφορική, γραπτή, παρουσίαση με διάφορα εποπτικά μέσα, θεατρική παράσταση, εκθέσεις, κλπ).
4. **Στάδιο αξιολόγησης.** Αξιολογούν το αποτέλεσμα της εργασίας τους και διακρίνουν τα θετικά και αρνητικά στοιχεία της όλης διαδικασίας.

Σχέδια εργασίας για πολυπολιτισμικές τάξεις

Ο εκπαιδευτικός της πολυπολιτισμικής τάξης μπορεί να ενσωματώσει στη διδασκαλία του ποικίλες μορφές project, έτσι ώστε να οδηγήσει τους μαθητές του σε μια βαθιά αλληλογνωριμία, αλληλοκατανόηση και αλληλοαποδοχή, καθώς και σε θετική στάση προς τη ζωή, σύμφωνα με τις αρχές της σύγχρονης διαπολιτισμικής αγωγής.

Ενδεικτικά projects για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση

- Αποτύπωση σε ένα ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο χάρτη των χωρών προέλευσης των μαθητών με τις σπουδαιότερες πόλεις, ποτάμια, βουνά και τις περιοχές προέλευσής τους.
- Αναζήτηση, καταγραφή και ταξινόμηση τραγουδιών από τις χώρες προέλευσης των μαθητών, που έχουν μεταφραστεί στην ελληνική γλώσσα και το αντίθετο.
- Διεξαγωγή έρευνας για κοινά και διαφορετικά έθιμα της Ελλάδας και της χώρας προέλευσης των μαθητών, Συλλογή ανεκδότων από τις χώρες προέλευσης των μαθητών και σύγκρισή τους με τα ελληνικά.
- Συλλογή μικρών αγγελιών από εφημερίδες ελληνικές και από τις χώρες προέλευσης των μαθητών, καταγραφή των προσόντων, που απαιτούνται για συγκεκριμένες θέσεις, σύγκριση μεταξύ τους και επισήμανση κοινών στοιχείων.

- Επισήμανση ξένων δανείων στην ελληνική γλώσσα. Υπάρχουν για παράδειγμα πολλές λέξεις αγγλικές, τις οποίες χρησιμοποιούμε στην Ελλάδα όπως: computer, ok, Internet ή λέξεις από τις γειτονικές χώρες.
- Σύνταξη βιογραφιών διάσημων επιστημόνων, καλλιτεχνών, πολιτικών, Ελλήνων και ξένων.
- Διερεύνηση επίκαιρων θεμάτων, οικολογικών, αθλητικών, πολιτικών, επιστημονικών κ.τ.λ., παγκόσμιου ενδιαφέροντος, που έχουν παρουσιαστεί σε διάφορες εφημερίδες και την τηλεόραση.
- Παρουσίαση λογοτεχνικών βιβλίων από μαθητές στην τάξη, στην οποία παίρνουν μέρος και αλλοδαποί μαθητές.
- Παρουσίαση μικρών ερευνών στην τάξη από ομάδες μαθητών για σπουδαία επίκαιρα θέματα, τα οποία απορρέουν από τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών και χρησιμοποιούν διάφορες μεθόδους, όπως το ερωτηματολόγιο, η συνέντευξη, η παρατήρηση κ.τ.λ..
- Δημιουργία περιοδικού ή εφημερίδας στη γλώσσα προέλευσης των μαθητών.
- Θεατρική παράσταση, η οποία θα αναφέρεται σε ένα θέμα που θα δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να γνωρίσουν τον «άλλο» μπαίνοντας στη θέση του και γνωρίζοντας τη συναισθηματική του κατάσταση.

Επίσης υπάρχουν ποικίλες δραστηριότητες, παιχνίδια και ασκήσεις στις διάφορες ιστοσελίδες του Διαδικτύου, που βοηθούν στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Τα περισσότερα από τα παραπάνω Projects μπορούν να υλοποιηθούν και μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα.

Βιβλιογραφία

Beglar, D., Hunt, A. (2002), *Implementing Task-Based Language Teaching*, In C.J. Richards, A.W. Renandya, (Eds), *Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice*, Cambridge: Cambridge University Press.

Frey, K. (1998), *Η μέθοδος Project*, μτφρ Κλ. Μάλλιου, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
Galton, M., Williamson, J. (1992), *Group work in the primary classroom*, London: Routledge.

Meyer, E.(1987), *Ομαδική Διδασκαλία: Θεμελίωση και παραδείγματα*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Νικολάου, Γ. (2001), Οι οργανωμένες, ομαδικές δραστηριότητες μέσα και έξω από το σχολείο, ως μέσο ενθάρρυνσης των αλλοδαπών μαθητών, με στόχο τη βελτίωση του γλωσσικού τους επιπέδου, στο: Μ. Βάμβουκας, Α.Χατζηδάκη Α., (επιμ.), *Πρακτικά συνεδρίου Μάθηση και Διδασκαλία της Ελληνικής ως μητρικής και ως δεύτερης Γλώσσας, Παν/μιο Κρήτης, 6-8 Οκτωβρίου 2000*, 331-341, Ρέθυμνο: Ατραπός.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2003α), Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.), Ιστοσελίδα Π.Ι., (www.pi-schools.gr)

Stoller, L.F. (2002), Project Work: A Means to Promote Language and Content. In C.J. Richards, A.W. Renandya (Eds), *Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice*, Cambridge: Cambridge University Press.

Σουλιώτη, Ε., Παγγέ, Τ. (2005), Διαθεματικές Προεκτάσεις στη διδασκαλία της Αγγλικής Γλώσσας: Πρακτικές εφαρμογές με τη χρήση της μεθόδου Project και των Νέων Τεχνολογιών, *Εκπαιδευτικά*, τευχ. 75-76, σ. 8-20.

Σουλιώτη, Ε., Παγγέ, Τ. (2004), Διαθεματική Προσέγγιση και Διδασκαλία. Η Μέθοδος Project, *Νέα Παιδεία*, 112, 40-50.

Φωτίου Π., Σουλιώτη Ευ., (2006) «Η μέθοδος project στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση» στα πρακτικά 1^{ου} Εκπαιδευτικού συνεδρίου «*Το Ελληνικό σχολείο και οι προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας*», Ιωάννινα, 14-16 Μαΐου 2006, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://epirus.sch.gr/educonf-1/html/dnaeoeeu.html1/html/08.html>

Φωτίου Π., 2007, Διαπολιτισμικότητα και ηλεκτρονική αδελφοποίηση σχολείων, στο: Πρακτικά 2^{ου} Συνεδρίου με θέμα: Γλώσσα, Σκέψη και Πράξη στην Εκπαίδευση, Ιωάννινα, 19-21 Οκτωβρίου, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της περιφερειακής εκπαίδευσης <http://ipeir.pde.sch.gr/educonf/2/afises.html>

Χρυσafiδης, Κ. (2000), *Βιωματική-Επικοινωνιακή Διδασκαλία*, Αθήνα: Gutenberg.

Διαπολιτισμικές πρακτικές σε πολυπολιτισμικές τάξεις

Σε επίπεδο σχολείου

- **Στην αρχή κάθε σχολικού έτους ο Δ/ντής και οι εκπαιδευτικοί:**
 - α) Καλούν τους γονείς και κηδεμόνες των αλλοδαπών μαθητών στο σχολείο σε συνεργασία με το Δ/ντή του σχολείου και τους άλλους διδάσκοντες στην ίδια τάξη**, για να συζητήσουν τις ιδιαιτερότητες, τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα των παιδιών τους,
 - β) Σχεδιάζουν ενδοσχολικές επιμορφωτικές δράσεις και καλούν τους Σχ. Συμβούλους και άλλους ειδικούς επιστήμονες να αναπτύξουν θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και επικοινωνίας** για την ενδυνάμωση της σχολικής κουλτούρας και την ευαισθητοποίηση του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων, σχετικά με την παρουσία του «διαφορετικού» μαθητή στο σχολείο
 - γ) Προτείνει ο Δ/ντή του σχολείου**, όταν οι εκπαιδευτικοί έχουν μειωμένο ωράριο και δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις λειτουργίας Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων, **να αναλαμβάνουν** την ενισχυτική διδασκαλία των μαθητών στην Ελληνική γλώσσα.
 - δ) Αναπτύσσουν μια συλλογική σχολική πρακτική, στην οποία είναι σημαντικό να εμπλέκεται και ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων** για το σχεδιασμό εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων, ανοιχτών και στην τοπική κοινωνία.

Σε επίπεδο τάξης

- Οι εκπαιδευτικοί καλό είναι να **λαμβάνουν προληπτικά μέτρα**, ώστε να εξασφαλίζεται ήρεμο και ευνοϊκό περιβάλλον για μάθηση και ψυχοσυναισθηματική ασφάλεια των μαθητών.
- **Να είναι ευέλικτοι**, ώστε να διαμορφώνουν ένα πολυδύναμο πρόγραμμα μαθημάτων και δραστηριοτήτων
- **Να αξιοποιούν την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία**, λαμβάνοντας υπόψη την ανομοιογένεια στην ομάδα.
- **Να υιοθετούν την εξατομικευμένη διδασκαλία**, όταν χρειάζεται
- **Να δίνουν την ευκαιρία στον αλλοδαπό μαθητή να εκφράζεται και στη γλώσσα του**, αλλά και οι ίδιοι να χρησιμοποιούν ορισμένες λέξεις -κλειδιά από τις γλώσσες των αλλόγλωσσων μαθητών στην τάξη.
- **Να προωθούν προγράμματα και παιδαγωγικές καινοτομίες, όπως η αδελφοποίηση της τάξης τους** με τάξεις άλλων σχολείων της Ευρώπης (πρόγραμμα e-twinning).
- **Να δίνουν έμφαση σε διαθεματικές εργασίες και σχέδια εργασίας με διαπολιτισμικό περιεχόμενο.**

Βιβλιογραφία

Κουλουμπαρίτση, Α., (2005). Διαφορετικότητα και Πολυδύναμο Πρόγραμμα Σπουδών στο Σύγχρονο Πολυπολιτισμικό Σχολείο, όπως ανακτήθηκε στις 21/11/2005, στην ιστοσελίδα http://www.pee.gr/pr_syn/s_nay/c/3/mer_g_th_en_3/koyloymparitsi.htm

Μάρκου, Γ., (1995). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Αθήνα (αυτοέκδοση).

Νικολάου, Γ., (2000). *Ένταξη και Εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Φωτίου, Π. (2011), Διαπολιτισμικές πρακτικές με έμφαση στην παραγωγή σχεδίων εργασίας για πολυπολιτισμικές τάξεις, στα πλαίσια της διδασκαλίας της ξένης γλώσσας, *Aspects*, τευχ. 30, σελ. 7-14.

Φωτίου, Π. (2006), Η αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα σχολεία της Δ. Ε. του Ν. Ιωαννίνων. Προτάσεις για διαπολιτισμικές προσεγγίσεις. Στο: *Πρακτικά Επιμορφωτικής Ημερίδας «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Θεωρητικές και διδακτικές προσεγγίσεις»* Ιωάννινα, 16 Μαρτίου (διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://users.sch.gr/pfotiou>).

Φωτίου Π. 2010, Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Διαθεματικότητα: Μία ολοκληρωμένη διδακτική πρόταση» στο: Π. Μπερελής (επιμ.), *Θέματα διδακτικής μεθοδολογίας, σχέδια εργασίας*, Αθήνα: Ελληνοεκδοτική .